



International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL



SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:44
sssjournal.com

pp.5192-5203
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 12/08/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 28/09/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 28.09.2019

KADINLARIN EKONOMİK HAYATA KATILIMLARINI ENGELLEYEN FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN INVESTIGATION ON FACTORS PREVENTING THE PARTICIPATION OF WOMEN TO ECONOMIC LIFE

Dr. Öğr. Üyesi Deniz MACİT

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Gazipaşa Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Antalya/Türkiye
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7439-7202>

Doç. Dr. R. Barış YEŞİLAY

Ege Üniversitesi, Havacılık Meslek Yüksekokulu, Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği, İzmir/Türkiye

Öğr. Gör. Armağan MACİT

Ege Üniversitesi, Havacılık Meslek Yüksekokulu, Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği, İzmir/Türkiye
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5694-8385>



Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1768>

Reference : Macit, D., Yeşilay, R.B. & Macit, A. (2019). "Kadınların Ekonomik Hayata Katılımlarını Engelleyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme", International Social Sciences Studies Journal, 5(44): 5192-5203.

ÖZ

Toplumsal cinsiyet, insanların yaşamları için birçok etkiye sahiptir, ancak en önemlilerinden biri, insanlar arasındaki eşitsizliğin temelini oluşturmasıdır. Cinsiyet eşitsizliği konusu dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de yıllardır süregelen bir problem olarak devam etmektedir. Sosyo-kültürel bir problem olmasının yanı sıra hem ekonomik hem de siyasal arenada önemli boyutlarda cinsiyet eşitsizliğinden doğan problemler ortaya çıkmaktadır. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha yoğun olarak karşılaşılan eşitsizlik olgusu kendisini ekonomik alanda daha çok hissettirmektedir. Kadınların ekonomik hayata katılımlarının önünde bir engel olan cinsiyet algısı, emeğin etkin kullanımının önünde temel bir kısıt oluşturmakta ve gelir dağılımı, ekonomik büyüme gibi temel makro iktisadi konularda problemler yaratmaktadır. Bu bağlamda cinsiyet eşitsizliği problemi tüm sonuçları ile birlikte değerlendirildiğinde yalnızca rakamların azaltılması açısından değil aynı zamanda ekonomik gelişimin önündeki temel bir engelin kaldırılması açısından da vurgulanması gereken önemli bir konudur.

Çalışma, kadınların ekonomik katılım bakımından istenen seviyede olmadıklarından hareketle ekonomik katılımı engelleyen faktörlerin detaylı incelemesini yapmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla kadınların ekonomik katılımı çerçevesinde Türkiye’nin hem kendi içsel gelişimi hem de G-20 üyesi ülkeler havuzundan seçilmiş diğer ülkelerle kıyaslaması yapılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla pek çok oran ve kriter değerlendirmeye dahil edilmiş ancak elde edilebilen verilerde düzensizliklerden ötürü kimi durumlarda farklı yılların başlangıç ve bitiş değerleri kullanılmak zorunda kalınmıştır. Bu kısıta rağmen çalışma en optimal biçimde yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Katılım, Cinsiyet Eşitsizliği.

ABSTRACT

Gender has many implications for people's lives, but one of the most important is that it forms the basis of inequality among people. The issue of gender inequality continues in Turkey as well as a continuing problem in many countries for many years. Besides being a socio-cultural problem, problems arise from significant gender inequality both in the economic and political arena. Especially in less developed and developing countries, the more intense inequality phenomenon makes itself felt more in the economic field. Gender perception, which is an obstacle to women's participation in economic life, constitutes a fundamental constraint on the effective use of labor and creates problems in basic macroeconomic issues such as income distribution and economic growth. In this context, when the gender inequality problem is evaluated together with all its results, it is an important issue that should be emphasized not only in terms of reducing figures but also in removing a

fundamental obstacle to economic development.

The aim of this study is to examine the factors preventing economic participation in detail, since women are not at the desired level in terms of economic participation. Turkey's own internal development in the context of both the economic participation of women for this purpose as well as the G-20 member countries have been studied in comparison with other countries from the pool. For this purpose, many ratios and criteria have been included in the evaluation, but in some cases the starting and ending values of different years have to be used due to irregularities in the available data. Despite this limitation, the study was tried to be performed in the most optimal way.

Key Words: Economic Participation, Gender Inequality.

1. GİRİŞ

Bireylerin cinsiyet kökenli ayrımcılığa uğrayarak, toplumsal yaşam içerisindeki tüm alanlarda eşit olmayan bir konumda yer almaları cinsiyet eşitsizliği olarak tanımlanmaktadır. Toplumunu oluşturan bireyler cinsiyet kökenli bir ayrımcılık yaşamıyor, toplumsal hayatın her konumunda eşit bir şekilde yer alabiliyor, görülebiliyor ve temsil edilebiliyor ise bu durumda o toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanabildiğinden söz edilebilmektedir. Toplumların cinsiyet eşitliği olgusunu gerçekleştirebilmeleri için öncelikle kadınların toplumsal hayatta karşı karşıya kaldıkları engellerin kaldırılması gerekmektedir. Cinsiyet eşitliğini gerçekleştirebilmek adına somut önlemler alınabilmesi bu bağlamda kadın erkek eşitliğine yönelik faaliyetlerin ölçülüp, değerlendirilebilmesine, izlenmesine ve bu konuda gerekli politika önlemlerinin alınabilmesine katkı sağlayabilecek olması adına önem arz etmektedir.

Dünya genelinde tüm kadınların her alanda cinsiyet ayrımı yüzünden yaşadığı temel sorunlar tartışması bilinen bir gerçektir. Ülkeden ülkeye cinsiyet eşitsizliğinin yarattığı sosyo-ekonomik sorunlar değişse de temelinde bu sorunların çok yaygın olması toplumsal yaşamın her döneminde tartışılmasını ve çözümler üretilmesini gerektirmiştir. Temel özgürlükler ve insan hakları çerçevesinde ele alındığında her türlü ayrımcılık kabul edilemez temel bir sorundur ve bunların önüne geçilmesi gerekmektedir. Özellikle kadına yönelik şiddet geçmişten günümüze tüm toplumlarda farklı boyutlarda da olsa varlığını sürdürmektedir ve bu eşitsizliğin altında yatan temel sebeplerin çözümlenip bu probleme yol açan dinamiklerin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Toplumlardaki cinsiyet ayrımcılığı algısı nedeni ile ekonomik hayatın gerisinde kalan kadınlar iş kurma ve yürütme gibi görevlerde erkeklerle eşit konumda bulunmamaktadır. Kadınların işgücüne katılımı daha ziyade kayıt dışı sektörlerde, gündelik işlerde, kötü şartlarda, yarı zamanlı olarak, düşük ücretli işlerde ya da aile içi üretim amaçlı ücretsiz bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu sorunların yanında hem işe alınma sürecinde ayrımcılığa uğramakta hem de pazarlık gücünden yoksun kalmaktadırlar.

G20 ülkelerinin toplu olarak küresel gayri safi yurtiçi hâsılanın (GSYH) %85'ini ve küresel ticaretin %75'ini- G20 ülkeleri ve ötesinde bile- kadınların erkeklerden daha az ücret aldıklarını, ücretsiz emeğin daha çoğunu gerçekleştirdiklerini belirtmek gerekir. Kadınlar yarı zamanlı çalışmalarda daha fazla temsil edilmekte ve hane halkında, piyasa ve kurumlarda ayrımcılığa maruz kalmaktadır (Wakefield, 2014: 183). Çalışmanın temel amacı, kadınların ekonomik hayata katılımları açısından yeterli ve istenilen bir düzeyde olmadıklarını vurgulayarak, ekonomik zayıflıklarına neden olan unsurların ortaya konmasını içermektedir. Feminist yaklaşımla ilgili ideolojik bir tartışma yapmak yerine, eşitlik politikalarının yetersiz kaldığı ve günümüzde hala kadın-erkek eşitliğinin tam olarak sağlanamadığı bir noktadan hareketle Türkiye ile G20 grubundaki seçilmiş ülkeler arasında bir karşılaştırma yapılarak kadınların ekonomik hayata katılım boyutlarının ortaya konması amaçlanmaktadır. G20 ülkelerinin büyük bir çoğunluğunu kapsayan verileri kullanarak eğitim, doğum hızı ve ekonomi faaliyetlerinde cinsiyet eşitsizliğinin kilit göstergeleri için son yıllarda görülen eğilimler incelenmektedir.

2. CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile kalkınma arasındaki güçlü korelasyon, hem toplumsal cinsiyet çalışmaları hem de kalkınmadaki güncel konulardan biridir. *Jayachandran'a* (2015)'e göre erkekler lehine olan cinsiyet ayrımcılığı, insani gelişme göstergelerinde gelişmiş ülkelere kıyasla az gelişmiş ülkelerde daha yaygın görülmektedir. Kadınların erkeklerden daha az ücret elde etmeleri, gelişmemiş toplumlarla sınırlı bulunmamakta ve temelde tüm dünyada gözlemlenmektedir. Cinsiyet eşitsizliği problemi tüm dünya ülkeleri için farklı boyutlarda da olsa insani gelişmenin önündeki en büyük engel olmaya devam etmektedir. Kadınlar 1990'lı yıllardan bugüne önemli adımlar atmış olsalar da henüz cinsiyet eşitliği kazanılamamıştır. Kadınların toplumsal hayatın her alanında karşılaştığı dezavantajlar (sağlık, eğitim, politik temsil, işgücü piyasası vb.) önemli bir eşitsizlik kaynağıdır (UNDP, GII). Cinsiyet eşitsizliği hala dünya genelinde en kalıcı, yaygın eşitsizlik türlerinden biridir.

2.1. Dünyada ve Türkiye’de Cinsiyet Eşitsizliği Sorunu

Cinsiyete dayalı ayrımcılık sorunu, dünyada tüm insanların kalıplamış değer yargıları olmadan özgürce seçim yapabilmelerine engel olmaktadır. Demokratik toplumlarda kadın-erkek eşitliğinin sağlanabilmesi temel bir ilke olmasına karşın eşitsizlikler birçok alanda kendini göstermektedir. Bundan dolayı öncelikle cinsiyetçi yapının kısaca gözden geçirilmesi gerekmektedir.

2.1.1. Dünyada Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış

Erkeklerin kadınlara üstünlük sağladığı bir toplumsal cinsiyet hiyerarşisi, ABD’de tarım alanından sanayileşmiş bir topluma geçişe eşlik eden derin sosyal ve ekonomik yeniden yapılanmadan kurtulmuştur. Böylesine büyük bir değişimin sonunda, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin maddi temeli, erkeklerle karşılaştırıldığında kadınların ücretli işgücünden göreceli yokluğuna dayanıyordu. Ancak, sonraki on yıllardaki kadınlar işgücü piyasasında varlığını göstermeye başlarken, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin altında yatan sistem kendini yeniden şekillendirmeyi başarmıştır. Daha yakın zamanlarda, kadınlar işgücü piyasasında daha önce doktor, yönetici veya avukat gibi erkek mesleklerine yönelmişler de toplumsal cinsiyet hiyerarşisi varlığını sürdürmüştür (Ridgeway, 2011: 3). Bu sosyal ve ekonomik dönüşümler cinsiyete eşitsizliği sorununu ortadan kaldırmak yerine kadın ve erkeklerin hayatlarını nasıl yaşaması gerektiği konusunda sosyal beklentilerde önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Maddi bağımlılık, sosyal güç ve statüdeki kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik derecesi de bu geçişler üzerinden devam etmiştir (Padavic ve Reskin, 2002: 17-28).

2.1.2. Türkiye’de Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış

Türkiye’de cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik politikaların temelinde Cumhuriyet devrimleri bulunmaktadır. Toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına olan inanç ile birlikte yapılan devrimler sayesinde toplumsal bir dönüşüm yaşanmıştır. Kadınlar bu dönemde yurttaşlık hakkına kavuşmuştur. Cumhuriyetten günümüze hukuki çerçeve cinsiyet eşitliğine yönelik olarak genişletilirken aynı zamanda kadının rolünü güçlendirmeyi amaçlayan hükümet politikaları uygulamaya geçmiştir (Kaya, 2013: 1-2). Ülkemizde 1985 yılında “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” (CEDAW) onaylanarak cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yönelik bir politika uygulanmaya başlanmıştır. Bu sözleşmenin bir gerekliliği olarak 1990 yılında ise “Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü” (KSGM) kurulmuştur (KSGM; 2008; 25). KSGM gibi ulusal bir mekanizmanın cinsiyet eşitliği konusunda duyarlılığı artırıcı bir etkisi bulunmaktadır ve toplumun geniş kesimlerine doğru bir öğrenme sürecinin başlamasına olanak sağlamıştır (Koray, 2011: 37). Eşitlik konusundaki yasal düzenlemelerden en önemlisi 2002’de yürürlüğe konan Medeni Kanun ile kadınlara yönelik ayrımcılığı destekleyen maddelerin (aile reisliği, evlilik sırasında edinilen malları eşit paylaşımı vb.) kaldırılmasıdır (Dedeoğlu, 2008: 48). Türkiye açısından eşitlik politikaları için bir başka önemli adım ise 2003’de AB Cinsiyet Eşitliği Topluluk Programı’na katılım sağlamasıdır. Bu açıdan ülkemizde iki farklı düzeyde bir eşitlik politikası ile ilk temellerin atıldığı söylenilebilir.

İşgücüne katılımını artırma açısından Türkiye’de önemli bir gelişme Onuncu Kalkınma Planının içeriğidir. Bu plan kapsamında 2014-2018 dönemine ilişkin olarak kadınların hem istihdam oranlarının artırılması hem de işgücüne katılımlarının sağlanabilmesi açısından somut amaçlar yer almaktadır. Bu planla ilintili olarak çeşitli programlar çerçevesinde kadın istihdam teşvikleri, çocuk bakım hizmetleri, kadın girişimcilerin desteklenmesi gibi hedefler belirlenmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014: 3).

Ülkemizde cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmaya yönelik politikaların “indirgemeci” bir yaklaşım sergilediği (Koray, 2011: 40) ve bu politikaların kadını “araçsallaştıran” politikalar olduğu (Savran, 2006: 40) kabul edilmektedir. Eşitliğin sağlanabilmesine yönelik olarak uygulamaya konan düzenlemelerde hukuki zeminler oluşturmasına karşın hayata geçirilmesinde problemler ortaya çıkmaktadır. Eğitimden istihdama, siyasal katılımdan kadına yönelik şiddete kadar birçok farklı alanda günümüzde ciddi sorunlar devam etmektedir. Cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine yönelik olarak ülkemizdeki politika uygulamaları, kadınların işgücüne katılımını teşvik etmekten ve işgücü piyasasında varlığını sürdürmeye çalışan kadınlara eşitlik sağlayabilmekten uzaktır. Bu nedenle ülkemizdeki kadınlar işgücüne katılım sağlayamamakta veya enformel alanda çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

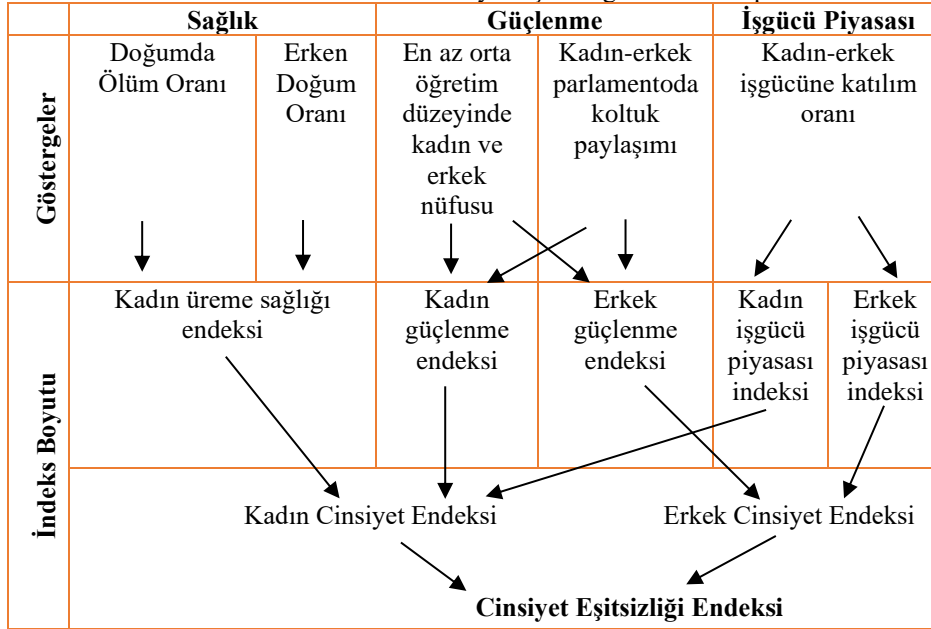
3. EKONOMİK ZAYIFLIK GÖSTERGELERİ

3.1. Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi

Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (Gender Inequality Index, GII), kadınların toplumdaki yerini ve rolünü ifade eden bütün göstergeleri kullanarak geniş bir analize imkân sağlamaktadır. Bu endeks sayesinde kadın-erkek eşitsizliği konusunda erkekler karşısında kadının konumu daha net bir biçimde ortaya konularak doğru bir kıyaslama yapmak mümkün olmaktadır (Dijkstra ve Hanmer, 2000: 41). Bu endeksin hesaplanmasının amacı, toplumsal gelişme bağlamında ulusal insani gelişme konusundaki hedeflerin ne ölçüde zarara uğradığını ortaya koyabilmektir. GII'nin asıl amacı, ulusal insani gelişme kazanımlarının cinsiyet eşitsizliği tarafından ne derece aşındırıldığını ortaya koymaktır (Staveren, 2013: 342). Ayrıca bu endeks eşitsizlik konusundaki politika önerilerine bir alt yapı sağlamak adına da oluşturulmuştur (UNDP, 2010). Bu endeks ile kadınların cinsiyet eşitsizliği konusundaki konumu ortaya konmaktadır. Ortaya konan göstergeler, kritik politika müdahalesine ihtiyaç bulunan alanları vurgulamaktadır ve kadınların dezavantajlarının üstesinden gelmek için proaktif düşünmeyi ve kamu politikalarını teşvik etmektedir.

Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini; üreme sağlığı, anne ölüm oranı ve erken doğum oranı gibi üç önemli yönüyle ölçmektedir (UNDP, GII). Kısacası bu endeks ile kadınların ekonomik hayata katılımları yönündeki ölçümler ortaya konmaktadır. Aşağıdaki tabloda Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi kapsamı gösterilmektedir.

Tablo 1. Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Kapsamı



Kaynak: UNDP, GII. (2019)

GII, kadınlar ve erkekler arasındaki başarıların dağılımındaki farklılıkları daha iyi ortaya çıkarmak için İnsani Gelişme Endeksi ile aynı çerçeve üzerine kurulmuştur. GII değeri yükseldikçe kadın-erkek eşitsizliği yani insani gelişme üzerindeki kayıplar artmaktadır. Tabloda 2'de son yayımlanan 2017 yılı da dâhil olmak üzere seçilmiş G-20 ülkeleri için GII değerleri ve ülkelerin cinsiyet eşitsizliğindeki sıralamaları verilmektedir.

Tablo 2. Cinsiyet Eşitsizliği Endeks Göstergeleri (2010-2017)

	2017		2013		2010	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
ABD	0,18	41	0,28	51	0,29	47
Avustralya	0,10	23	0,11	18	0,13	18
Brezilya	0,40	94	0,46	84	0,46	81
Çin	0,15	36	0,19	37	0,21	36
Endonezya	0,45	104	0,49	96	0,50	97
Fransa	0,08	16	0,08	12	0,12	16
Güney Afrika	0,38	90	0,40	75	0,41	69
Hindistan	0,52	127	0,57	118	0,59	117
İtalya	0,08	18	0,06	7	0,10	13
Japonya	0,10	22	0,16	33	0,13	21

Kanada	0,09	20	0,13	22	0,15	24
Meksika	0,34	76	0,37	69	0,40	67
Rusya	0,25	53	0,28	49	0,30	48
Sudi Arabistan	0,23	50	0,28	50	0,64	129
Türkiye	0,31	69	0,36	66	0,41	70

Kaynaklar: UNDP. (2019), IMF. (2013)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, cinsiyet eşitsizliği endeksine göre yapılan sıralamada Fransa, İtalya, Kanada gibi Avrupa ülkelerinin cinsiyet eşitsizliği endekslerinin oldukça düşük olmasına rağmen, Brezilya, Endonezya, Meksika ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin cinsiyet eşitliği endekslerinin yüksek olması dikkat çekmektedir. G-20 ülkeleri değerlendirildiğinde 2010-2017 yılı arasında tüm ülkelerin cinsiyet eşitsizliği endeksinde azalma görülmektedir. Bu sebeple Türkiye'nin cinsiyet eşitsizliği endeksi 0,41'den 0,31'e düşmesine rağmen ülkeler arasındaki sıralaması değişmemektedir. 2017, GII verilerine göre cinsiyet eşitsizliği endeksi gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde sırasıyla 0,46 ile 0,55 oranlarında iken bu rakam dünya genelinde 0,44 olarak ortaya konmuştur. Türkiye dünya ortalamasından daha düşük bir endekse sahip olmasına rağmen, sıralamada geride yer almaktadır. Cinsiyet eşitsizliği endeksi hesaplanırken Türkiye'ye dair verilerin değerlendirilmesinde ciddi birtakım aksaklıklar olduğunu düşünülmektedir. Bu aksaklıklardan ötürü Türkiye'nin küresel cinsiyet eşitsizliği endeksinin daha kötü çıkması ve sıralamada olması gerekenden daha geride yer aldığı belirtilmektedir (KSGM, 2008: 6).

3.2. İstihdam

Dünya Bankası, Uluslararası Çalışma Örgütü, Avrupa Birliği gibi bölgesel ve uluslararası çeşitli kuruluşların ortaya koyduğu istatistikî verilere göre kadınlar ve kadın işgücü dezavantajlı grup içerisinde yer almaktadır (Deniz ve Hobikoğlu, 2012: 126). Kapitalizmin küreselleşmesi tüm dünyada emeğe yönelik olumsuz sonuçlar yaratmasının yanı sıra işsizlik artışı, enformelleşme, kural dışılaşma gibi çeşitli olumsuzlukları da meydana getirmektedir. Burada vurgulanması gereken önemli nokta ise bu olumsuzluklardan öncelikle kadınların etkilendiğidir. Çünkü kadın, işgücü olarak küresel şirketler için ucuz emek sağlamakta, endüstri ve hizmet sektörü için enformel yapıyı tamamlamaktadır (Koray, 2011: 19). Bu noktada ise istihdam olgusunda yalnızca kadın-erkek eşitsizliği değil aynı zamanda kadınlar arası bir eşitsizliğin de gündeme geldiği görülmektedir.

Kadınlar arası eşitsizliğin yanı sıra cinsiyet eşitsizliği sorunu ayrıca eksik istihdam sorununu da gündeme getirmektedir. Cinsiyet, yaş ve nitelik gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak eksik istihdam sorunu işgücü piyasasındaki grupları etkileyebilmektedir. Toplumdaki cinsiyet algısıyla ilintili bir şekilde kadınlar bazı işlerde istihdam etme imkânı sağlayabilmekte ya da iş hayatında daha kısa süreli çalışmaktadırlar (Lordoğlu ve Özkaplan, 2005: 221-26). Kadın ve özellikle genç kadın olmak eksik istihdam türlerindeki riskleri arttırıcı bir unsurdur. Kadın-erkek arasında yaş olarak bir ayırım yapıldığında genç kadınların genç erkeklere kıyasla eşit fırsatlarda olmadığı görülmektedir. Bu anlamda kadınlardaki kayıt dışı istihdam erkeklere oranla daha fazla risk taşımaktadır. Kısacası kadınlarda eksik istihdam sorunu toplumsal yapıya ya da cinsiyetçi algıya bağlı olarak rol ve görevleri ile ilişkilendirilmektedir (Kumaş ve Çağlar, 2011: 260). Aşağıdaki tabloda kadın-erkek açısından işgücüne katılım oranları yer almaktadır.

Tablo 3. Seçilmiş G20 Ülkelerinde İşgücüne Katılım Oranı, % (Erkek)/2010-2018

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	69,9	69,4	69,3	69,0	68,5	68,4	68,6	68,5	68,2
Avustralya	72,5	72,2	71,8	71,4	71,0	71,1	70,7	70,7	70,5
Brezilya	76,6	75,7	76,2	76,1	75,7	75,4	74,9	74,6	74,4
Çin	77,9	77,7	77,5	77,4	77,1	76,9	76,6	76,3	75,9
Endonezya	82,8	83,2	83,7	83,2	83,0	82,5	81,7	82,1	82,0
Fransa	62,0	61,5	61,7	61,4	60,8	60,7	60,4	60,3	60,0
G. Afrika	60,5	59,8	60,3	60,5	60,7	61,9	62,1	62,7	62,6
Hindistan	80,7	80,3	79,8	79,6	79,5	79,3	79,0	78,7	78,6
İtalya	59,0	58,5	59,0	58,3	58,3	58,4	58,7	58,8	58,4
Japonya	72,1	71,5	70,9	70,9	70,8	70,8	70,9	71,0	70,7
Kanada	71,4	71,3	70,9	70,8	70,4	70,5	70,1	70,0	69,7
Meksika	80,1	79,8	80,1	79,7	79,4	79,3	79,1	79,0	78,9
Rusya	70,3	70,6	70,6	70,8	71,0	71,2	71,4	70,9	70,5
S. Arabistan	74,4	75,3	76,9	78,4	78,8	79,2	78,7	79,0	79,2
Türkiye	69,6	70,5	69,8	70,4	71,2	71,7	72,2	72,7	72,6

Kaynak: World Bank (2019).

Seçilmiş G20 ülkelerinde 2010-2018 yılları arasında erkek işgücüne katılım oranları aynı seyirde devam etmekle birlikte, kadın işgücüne katılım oranına göre yüksektir. Tablo 3 incelendiğinde, Türkiye’de 8 yıllık periyotta % 3 lük bir artış olurken, Fransa, İtalya, Kanada gibi ülkelerde %2-3 oranında azalma yaşanmıştır. Sebep olarak, Türkiye’de artan, Avrupa ülkelerinde azalan genç nüfus oranı gösterilebilir.

Seçilmiş G20 ülkelerinde, kadınların işgücüne katılım oranı genel olarak değerlendirildiğinde ve erkek işgücüne katılım oranlarına göre oldukça düşüktür. 2010-2018 yılları arasında kadınların işgücüne katılım oranlarındaki değişimlerde oldukça azdır. Bu durum, son yıllarda kadınların istihdamını teşvik etmek adına gerçekleştirilen politikaların sonuç vermediğini göstermektedir. Tüm ülkeler kadın işgücünden yararlanma ile ekonomik büyümede sıçrama yaratmak amacı ile farklı politikalar geliştirmesine rağmen, bu politikaların fiili sonuçları görülememektedir. Geliştirilen teşvik politikalarının sahada sonuç vermesine etki etmek üzere uygulama denetimlerinin artırılması gerekmektedir.

Tablo 4. Seçilmiş G20 Ülkelerinde İşgücüne Katılım Oranı, % (Kadın)/2010-2018

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	57,5	56,9	56,7	56,3	56,1	55,8	56,0	56,3	56,0
Avustralya	58,7	59,0	58,8	58,7	58,6	59,1	59,2	59,7	59,6
Brezilya	53,6	52,2	53,1	53,0	52,9	53,4	53,3	54,2	54,0
Çin	63,8	63,6	63,4	63,2	62,9	62,6	62,2	61,8	61,3
Endonezya	51,1	51,0	51,6	50,9	50,8	50,8	50,9	52,2	52,2
Fransa	50,9	50,8	50,9	51,1	50,8	50,7	50,7	50,4	50,3
G. Afrika	44,7	45,2	45,4	46,4	46,6	47,8	47,8	48,9	48,8
Hindistan	25,8	24,4	23,0	23,2	23,4	23,5	23,7	23,8	23,6
İtalya	37,8	37,9	39,2	39,0	39,4	39,0	39,6	40,1	40,0
Japonya	48,7	48,4	48,3	49,0	49,5	49,9	50,6	51,4	51,4
Kanada	61,9	61,6	61,6	61,7	61,1	60,8	60,8	61,0	60,8
Meksika	43,2	43,5	44,5	44,5	43,5	43,9	44,0	43,7	43,8
Rusya	55,9	56,2	56,1	55,8	55,7	55,6	55,7	55,3	54,9
S. Arabistan	18,2	19,6	20,3	20,3	20,7	22,1	23,0	23,3	23,4
Türkiye	27,0	28,3	28,9	30,1	30,2	31,5	32,5	33,6	33,5

Kaynak: World Bank, Data (2019)

Seçilmiş G20 ülkelerinden, Çin kadın işgücüne katılım oranının en yüksek olduğu ülkedir. Üretim faaliyetlerinin en yüksek olduğu ülkelere göre önemli bir avantaj elde etmiştir. Avrupa ülkelerinde oran 8 yıllık periyotta sabit kalırken, Türkiye, Suudi Arabistan ve Japonya’da artmaktadır. Bu artışın sebebi, kadınları eğitim düzeylerinde gerçekleşen artış olarak gösterilebilir.

Türkiye’de kentleşme ve tarımsal faaliyetlerden uzaklaşmaya yönelik bir eğilim olduğu açıkça görülmektedir. Kadınlar tarımla uğraşan hane halklarında genellikle işgücü olarak katkıda bulduklarından dolayı, tarımsal faaliyetlerden uzaklaşma da kadınların işgücüne katılımında önemli bir faktör olmuştur. Çoğu durumda, ailelerde geçimlik tarım faaliyetlerinden uzaklaşma kadınların işgücünden çekilmesine yol açabilmektedir. Aşağıdaki tablo 5’te kadınların tarım kesiminde istihdamının giderek azaldığını aynı zamanda hizmetler sektöründe istihdamın arttığını görmek mümkündür.

Dünya genelinde tarım ürünlerinden elde edilen ekonomi gelirlerinin, üretim ve hizmet sektörlerinden elde edilen gelirlere göre düşük olması sebebi ile tarımsal nüfusta azalma yaşanmaktadır. Kentleşmenin de etkisi ile kadınlar tarım yerine hizmet sektöründe istihdam edilmeye başlamıştır. Tablo 5’de görüldüğü üzere, kadınların tarım dışı istihdam oranları oldukça yüksektir. 2010-2018 yılları arasında çoğu ülke için yüksek oranlar değişmezken, Türkiye ve Hindistan’da % 8-12 arası artış görülmektedir.

Tablo 5. Tarım Dışı Sektörlerde Çalışan Kadınların Oranı (Tarım Dışı Toplam İstihdamın %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	99,3	99,2	99,2	99,3	99,3	99,3	99,2	99,2	99,2
Avustralya	97,7	98,1	98,1	98,3	98,2	98,1	98,3	98,3	98,4
Brezilya	88,4	89,0	94,1	94,3	94,8	94,9	95,2	95,7	95,8
Çin	66,2	68,1	69,2	71,4	73,2	74,0	74,9	75,6	75,8
Endonezya	61,6	63,2	64,7	66,1	66,6	67,4	69,9	71,2	71,5

Fransa	98,2	98,1	98,2	98,2	98,4	98,4	98,4	98,4	98,4
G. Afrika	96,2	96,5	96,4	96,5	96,8	95,8	96,1	96,3	96,3
Hindistan	34,4	37,2	40,0	40,4	40,9	41,4	41,8	42,4	42,9
İtalya	97,3	97,4	97,4	97,6	97,6	97,6	97,5	97,7	97,7
Japonya	96,1	96,3	96,5	96,6	96,7	96,8	97,0	97,0	97,0
Kanada	98,9	98,9	98,9	98,9	98,9	99,0	98,9	99,0	99,1
Meksika	96,1	96,1	95,9	96,1	96,3	96,3	96,4	96,3	96,3
Rusya	94,4	94,3	94,6	94,6	94,8	94,9	95,0	96,0	96,0
S. Arabistan	99,8	99,8	99,8	99,8	99,7	99,5	99,9	99,9	99,9
Türkiye	60,8	60,7	62,9	64,4	67,2	69,0	71,4	71,8	72,1

Kaynak: World Bank, Data (2019).

3.3. Doğurganlık

Genç yaşta doğum yapan kadınların, çocuk ile ilgili sorumluluklardan dolayı işgücüne katılımlarının düştüğü bilinmektedir. Ülkeler genç yaşta yapılan doğum sayısının azaltmak yönünde bilinçlendirme politikaları izlemektedir. Genç yaşta yapılan doğum oranının azalması işgücüne katılımı teşvik edici bir rol oynamaktadır.

Tablo 5. Doğurganlık Hızı Ortalaması

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ABD	1,93	1,89	1,88	1,86	1,86	1,84	1,82	1,77
Avustralya	1,93	1,93	1,92	1,86	1,83	1,81	1,75	1,77
Brezilya	1,81	1,79	1,78	1,77	1,75	1,74	1,73	1,71
Çin	1,59	1,59	1,60	1,60	1,61	1,62	1,62	1,63
Endonezya	2,48	2,47	2,46	2,44	2,41	2,39	2,36	2,34
Fransa	2,03	2,01	2,01	1,99	2,01	1,96	1,92	1,92
G. Afrika	2,59	2,57	2,55	2,53	2,51	2,49	2,46	2,43
Hindistan	2,60	2,53	2,48	2,43	2,38	2,35	2,33	2,30
İtalya	1,46	1,44	1,43	1,39	1,37	1,35	1,34	1,34
Japonya	1,39	1,39	1,41	1,43	1,42	1,45	1,44	1,43
Kanada	1,63	1,61	1,61	1,59	1,58	1,56	1,54	1,50
Meksika	2,34	2,32	2,30	2,27	2,24	2,22	2,18	2,15
Rusya	1,57	1,58	1,69	1,71	1,75	1,78	1,76	1,76
S. Arabistan	2,96	2,87	2,78	2,70	2,64	2,58	2,53	2,49
Türkiye	2,16	2,14	2,12	2,11	2,09	2,07	2,05	2,03

Kaynak: World Bank, (2019).

Günümüzdeki toplam doğurganlık hızı, 1960'lerde kaydedilen hızın üçte biri kadardır. Öte yandan, Türkiye'de doğurganlık 20-29 yaş grubunda yığılma göstermektedir. Ayrıca eğitim doğurganlık düzeyi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir; eğitimi olmayan ya da ilkokulu bitirmemiş kadınların, ilköğretim birinci kademe mezunu olan kadınlara göre 1.3 daha fazla çocuğa sahip oldukları, en az lise mezunu olan kadınlara göre de ikiden daha fazla çocuğa sahip oldukları görülmektedir (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003 ve 2008).

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çocuk bakmanın kadınların görevi olarak görülmesi sebebi ile doğurganlık kadınların ekonomik yaşama katılmasını engelleyen bir etmen olarak görülmektedir. Özellikle doğurganlık hızının yüksek olduğu ülkelerde, kadınların çocuk bakımı konusunda ücretli destek almak yerine, kendilerinin bu sorumluluğu üstelendiği görülmektedir. Bunun sebebi de kadınların genel olarak düşük gelirli işlerde çalışması olarak belirtilebilir.

3.4. Eğitim

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına neden olan yaklaşımlardan dolayı kız çocuklar erkeklere göre daha değersiz görülmekte ve eğitime ulaşmada zorluklar yaşamaktadırlar. Kız çocuklar tüm dünyada eğitim imkânlarını kullanmada dezavantajlı bir grubu oluşturmaktadır.

Tablo 6. Kadınların Okuryazarlık Oranı (2010-2018)

	Yetişkin Kadınlarda Okuryazarlık Oranı (15 yaş üstü kadınların %)				
	2010	2012	2014	2015	2016
ABD
Avustralya
Brezilya	90,7	91,6	92,1	92,3	..
Çin	92,7
Endonezya	93,5	93,3	93,6
Fransa
G. Afrika	91,7	92,6	93,1	93,4	..
Hindistan
İtalya
Japonya
Kanada
Meksika	91,9	93,2	93,6	93,5	94,0
Rusya	99,6
S. Arabistan
Türkiye	88,1	91,6	92,4	92,6	93,6

Kaynak: World Bank, data, (2019)

Türkiye’de okuryazarlık oranı yaşın artmasıyla birlikte azalmaktadır ancak bu durum kıyaslama yapılan bütün ülkelere için geçerlidir. Diğer bir deyişle, kıyaslama yapılan bütün ülkelerde daha ileri yaşlarda olan kadınlar, genç kadınlara göre daha az eğitilmiştir. Ancak ülkemiz genç kadınlarda okuryazarlık oranı bakımından sondan ikinci sıradadır, sadece Hindistan’ı geride bırakabilmiştir. Ülkemizde son 20 – 30 yılda eğitimin artması ve yaygınlaşmasına paralel olarak, genç kadınlar kendilerinden daha ileri yaştaki kadınlardan daha eğitilmiş hale gelmişlerdir. 1997 yılından itibaren zorunlu eğitimin 5 yıldan 8 yıla yükseltilmesi gençler arasında eğitim düzeyinin artmasına sebep olduğu ifade edilebilir.

4. KADINLARIN EKONOMİK ZAYIFLIKLARINA NEDEN OLAN FAKTÖRLER

Kadın ve erkeğin yaşadığı topluma bağlı olarak sorumlulukları şekillendiği için ekonomik hayata katılım hemen hemen tüm toplumlarda cinsiyete göre farklılıklar göstermektedir. Kadınların ekonomik hayata katılımları önünde engel teşkil eden çeşitli faktörler bulunmaktadır. Aşağıdaki kısımda kadınların işgücüne katılımının önündeki engeller sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve demografik engeller şeklinde gruplandırılarak açıklanmaktadır.

4.1. Sosyo-Ekonomik Engeller

Ekonomik Şiddet. Burada belirtilen ekonomik şiddet kavramı; kadınların emeği, varlığı, kazancı, karar alma hakkı gibi değerlere el konması olarak tanımlanmaktadır (Işık, 2007: 115). Bu şiddet ise kadınların işe alınma ve işten çıkarılmasından, terfi edilmelerine, sosyal güvenceden mahrum bırakılmalarına kadar çeşitli konularda kendini göstermekte ve çalışma hayatında erkeğin gerisinde kalmalarına neden olmaktadır.

Ücret Eşitsizliği. Ekonomik hayatta kadınlara erkeklere karşı bir eşitlik sağlanabilse bile işe alım sürecinden, kariyer yükselmesine ve ücret düzeyine kadar eşitsizlikler önlenememektedir. Eşit ya da benzer işlerde erkeklere kıyasla kadınlara daha düşük ücret ödenmektedir (Sönmez, 2006: 4).

Cam Tavan. Kadınların ekonomik hayatta ilerlemelerinin önündeki engellerden bir diğeri ise “cam tavan” olgusudur. Bu kavram Lockwood (2004: 46) tarafında, kadınların iş hayatından üst pozisyonlara geçmede karşı karşıya kaldıkları tüm engelleri ifade etmek için kullanılmıştır. Cam tavan engeline öre, çalışan kadınlardan evli ve çocuk sahibi olanlarının erkek meslektaşlarına göre terfi olanakları daha azdır (Weyer, 2006: 442). Bu sorun nedeni ile kadınlar iş hayatına katılsa bile kariyer hedeflerine ulaşmada cinsiyet eşitsizliği kavramıyla karşı karşıya kalmakta ve bu eşitsizlik nedeni ile üst basamaklara ilerleyememektedirler.

Köyden Kente Göç. Ücretsiz aile işçisi olarak daha önce tarım sektöründe faaliyet gösteren kadınlar, genellikle kentsel alanlara göç edince işgücünden çekilmekte ya da güvencesiz düşük ücretli işlerde çalışmakta yahut işsiz kalmaktadırlar (Demir, 2018).

4.2. Sosyo-Kültürel Engeller

Cinsiyete Dayalı İş Bölümü Ev işleri ve yaşlı, çocuk bakımı gibi konulardaki rol dağılımında kadının bu görevi üstelenmesine yönelik toplumsal algı kadının çalışma yaşamına katılması önündeki bir diğer

engeldir. Bu konuda kadının yine yakınındaki bir başka kadından yardım alarak bu görevi üzerinden atması ile cinsiyete dayalı iş bölümünde değişimin önü tıkanmaktadır. Bundan dolayı da kadın-erkek arası güç ilişkisinin revize edilmesine yol açar (Dedeoğlu, 2000: 150-151). Çocuk ve yaşlı bakımı gibi görevler kadınların işgücüne katılımlarını geçici ya da kesintili bir şekilde gerçekleştirmelerine neden olur. Bu durumda ise ücretlerin düşmesi ve düşük statülü işlerde çalışma gibi sorunlar gündeme gelir. Cinsiyete dayalı iş bölümündeki süreç ataerkil sistemin sürekli bir hale gelmesine neden olmaktadır.

Cinsiyet Odaklı Mesleki Ayrışma. Çalışma hayatındaki cinsiyete dayalı meslek ayrımı bazı alanlardan kadınların dışlanmasına sebep olmaktadır. Bu durum kadınları erkeklere kıyasla bazı mesleki konumlara yükselebilmek için daha çok emek sarf edip daha yüksek niteliklere sahip olmak zorunda bırakmaktadır (Acar, 1992: 168). Toplumda kadın ve erkek işi olarak bazı mesleklerin ayrılarak benimsenmesinden dolayı kadınların işgücüne katılımı daha ziyade geleneksel mesleklerde (sağlık, eğitim, bakım vb.) gerçekleşmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2017).

Göç. Cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmaya ya da azaltmaya yönelik olarak hükümetlerce uygulanan çeşitli politikalar sayesinde kadın istihdamında artışlar görülse de göç olgusu burada vurgulanması gereken önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Uygulanan politikalar neticesinde kadınlar daha nitelikli işlerde çalışabilir bir konuma gelseler ve göç eden kadınların ev işleri ile bakım hizmetleri gibi alanlarda istihdam sağlanmaları başlangıçta olumlu bir gelişme gibi algılsa da “küresel yeniden üretim” (Maher, 2004: 131) olgusu, bu kez de kadınlar arası eşitsizliği ortaya çıkarmaktadır. Bu sorun ise kadını istihdam konusunda erkeklere karşı eşit bir konuma getirme çabalarının, arka planda cinsiyet eşitsizliğinde sınıfsal bir değişim yarattığını gözler önüne sermektedir.

Kadının Çalışmasına Karşı Tutum. Geri kalmış toplumlarda kadınların çalışmasına karşı olan baskı kadınların özgüvenini kırmakta ve nitelik sahibi olmalarının önünü kesmektedir. Bu durumda işgücüne katılmayı isteyen kadınlar düşük ücretli ve niteliksiz işlerde kötü şartlarda çalışmaktansa işgücüne hiç katılmamayı tercih etmektedirler.

Medeni Durum. Kadınların evli olmaları genellikle iş hayatına atılmalarının önünde bir engel teşkil etmektedir. Özellikle ülkemizdeki toplumsal algı da kadınlar evlenince var olan işlerini bile bırakabilmekte ve eşlerinin ekonomik durumlarına göre işgücüne katılmaya karar vermektedirler. Ayrıca boşanma oranları ile kadınların işgücüne katılımı arasında pozitif yönlü ilişki de birçok çalışmada ortaya konmuştur. Boşanan kadınlar eşlerinden aldıkları nafaka ile ekonomik anlamda geçimlerini sağlamakta zorlanınca iş hayatına yönelmektedirler.

İş ve Aile Yaşamının Uyumlaştırılmaması. Aile hayatı ile iş hayatı arasındaki dengenin kurulamaması nedeniyle kadınlar ya aile yaşamını tercih etmek ya da iş hayatına katılmayı seçmek gibi tek bir tercihte bulunmaya zorlanmaktadır (Demir, 2018). Ne yazık ki birçok toplumda ev işleri, çocuk bakımı, yaşlı bakımı vb. yükler kadınlara atfedilmekte ve bu sorumluluklar yüklenen kadınlar da hem iş hem bu yükler arasında bir denge kurmakta zorlanmaktadır en nihayetinde ise ya aile hayatını seçmekte ya da bu baskıya dayanamayarak iş hayatına yönelerek kariyer yolunu seçmektedirler.

4.3. Demografik Engeller

Eğitim. İşgücüne katılımın önündeki en temel kısıtlardan biri eğitimidir. Kadınların eğitim düzeyi düştükçe, kadının gelir elde etmesi özellikle eşler tarafından bir tehdit olarak algılandığından dolayı, işgücüne katılımlarında ailedeki erkeklerin rolü artmaktadır (Toksöz, 2007: 58). Eğitim konusunda önemli olan nokta yalnızca kadının eğitim seviyesi değil aynı zamanda erkeğin de eğitim seviyesidir. Ailede erkeğin eğitim düzeyi yükseldikçe kadının elde edeceği gelire olan ihtiyaç azalacağından dolayı eşlerin, kadınların işgücüne katılımı konusundaki görüşleri olumsuz olmaktadır (Gündüz ve Smits, 2008: 114).

Çocuk Sahibi Olmak ve Çocuk Sayısı. Emek piyasasında meydana gelen ayrımcılığın en temel sebeplerinden biri de anne olmaktır ve çocuk sahibi olan kadınlar çalışma hayatına ara verebildiği gibi tamamen çalışma hayatından çekilebilmektedirler (Altuntaş, 2006: 26). Özellikle ülkemizde çocuk sayısının artması ile kentlerdeki kadın işgücü azalırken, kırsal kesimde arttığı gözlenmektedir. Çocukların bakımından kadınlar sorumlu tutulduğu için ekonomik hayata katılımları da kentlerde kreş vb. masrafların yükselmesi nedeni ile çocuk sayısı arttıkça azalmaktadır.

4.4. Yasal Düzenlemelerdeki Sorunlar

Kadınlar enformel istihdamda yoğunlaşmıştır ve düşük ücret düzeyinde, güvencesiz koşullarda istihdam edilmektedir. Burada kadınların ekonomik zayıflığının temelinde yatan sebep olarak işgücü piyasasını

esnek hale getiren düzenlemelerin önlenmemesi nedeniyle güvencesiz koşulları arttıran bir ortamın oluşturulması gösterilmektedir (Koray, 2011: 40).

Tablo 7. İşgücü Piyasasında 2025'e Kadar Toplumsal Cinsiyet Açığının Kapatılmasının Etkileri

	İş gücü, %	İstihdam, %	GSMH, %
Dünya	5.4	5.3	3.9
Gelişmekte olan ülkeler	2.1	2.0	2.0
Gelişmiş ülkeler	3.3	3.3	2.6

Kaynak: TCTSB (2019).

Yukarıda belirtilen ekonomik hayata kadınların katılımını engelleyen faktörlere yönelik alınacak tüm önlemler tabloda da görüldüğü gibi ekonomik büyümeye katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda temel politika önerileri olarak şunlar belirtilebilir (Demir; 2018); toplumsal cinsiyet algısı değiştirilmeli, kadınlara yönelik esnek çalışma düzenlemeleri getirilmeli, eğitimin teşvik edilmesi ve eğitime ulaşılabilirliğin artırılması, iş ve aile yaşamının uyumlaştırılması.

5. SONUÇ

Çalışmanın başında vurgulanan temel nokta tüm toplumlarda farklı düzeylerde de olsa yaygın olarak görülen cinsiyet eşitsizliğinin sosyo-ekonomik sorunlara neden olduğudur. Kadınların ekonomik açıdan güçlü bir konuma ulaşması temelde diğer başka alanlarda da güçlü olabilmesini sağlayacak bir gelişmedir ve bu konudaki yaygın görüş ekonomik gücün anahtar bir rol oynadığı yönündedir.

Kadın-erkek arasındaki eşitliğin sağlanabilmesine yönelik politika önlemlerinden beklenen temel amaç, cinsiyet ayrımına yönelik olan toplumdaki algının değişebilmesi ve kadının ekonomik ve siyasal geri kalmışlıklarına sebep olan faktörlerin ortadan kaldırılmasına yönelik gelişmeler sağlanabilmesidir. Uygulanacak politika önlemlerine yönelik temel amaçların her ülke için cinsiyet farkı gözetmeksizin eşit haklara sahip bireyler oluşturabilmesinin ötesinde birçok önlem ve değişime ihtiyaç duyduğu açıktır. Özellikle toplumsal ve kültürel yapı ile değer yargıları cinsiyet eşitliğini sağlama yönündeki temel engellerden biri olarak kabul edilmeli ve bir toplumun gelişiminde bu konudaki algıların değiştirilmesine önem verilmelidir.

Cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi için kadının eğitim seviyesinin artırılması, istihdamdaki payının yükseltilmesi, ekonomik anlamda güçlü bir konuma sahip olması gibi unsurlar en temel gelişmeler olarak sayılabilir. Bu noktada ise küresel düzenin ucuz işgücü, vergilerin azaltılması talepleri ile temel bir çelişki ortaya çıkmaktadır. Eşitlik politikalarını ekonomik sistemin sınırlamaları engellemektedir. Bu olumsuzluğa rağmen kadının eğitim düzeyinin artırılmasına yönelik önlemler alınması, istihdam olanaklarının iyileştirilmesine yönelik temel hedeflerin sürdürülmesi ve bu yapılırken de cinsiyet eşitliğini sağlama amacından uzaklaşmadan, liberal ekonomi politikalarının ardında kalınmadan bunun gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Cinsiyet eşitsizliği ile ilgili yapılan çalışmalar, cinsiyet eşitliği endeksinin oluşturulması, bu konudaki eğitim ve bilinçlenmeye yönelik projelerin desteklenmesi gibi çeşitli gelişmeler kadının toplumsal hayatta çeşitli boyutlardaki geri kalmışlığının önündeki engellerin aşılması yönünde önemli gelişmeler olarak görülebilse de cinsiyet eşitsizliğine yönelik olarak hükümetlerin uyguladıkları politikaların tek başına yeterli olmayacağı ortaya konan temel bir gerçektir. Belirli bir ülke ya da bir bölgeye yönelik olarak yetersizlikleri ortaya koyabilmek, ülkeleri kıyaslayarak çıkarımlarda bulunmak tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Bu konuda kapsamlı yaklaşımları içeren çalışmalara ve analizlere ihtiyaç bulunmaktadır.

Kadınlar 20. yüzyılda siyasi, ekonomik ve sosyal haklara erişebilseler ve cinsiyete dayalı ayrımcılığa karşı mücadele kısmen başarılı olsa da eşitsizlikler hala birçok alanda devam etmektedir. 21. yüzyılın başında kadınlar ekonomik alanda; iş ve aile yükümlülüklerini dengelemek, düşük ücretli işlerde çalışmak, ücret eşitsizlikleri gibi çeşitli zorluklarla mücadele etmeye devam etmektedir. Özetle, küresel düzendeki nüfusun yarısının yeterince kullanılmadığı ve bunun sonucunda sürdürülebilir uzun vadeli büyümenin kaçınılmaz olarak tehlikeye girdiği görülmektedir. Mevcut raporlar, çalışmalar ve çeşitli platformlar bu gerçeği vurgulamakta ve ortak çabalarla toplumsal cinsiyet farkını azaltmak için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. C. (1992). Kadınların işletmelerde istihdamı ve kadınların çalışmasına karşı tutumlarla ilgili bir araştırma. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dedeoğlu, S. (2000). “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emeği”. *Toplum ve Bilim*. 86, 139-170.
- Dedeoğlu, S. (2009). Eşitlik mi ayrımcılık mı? Türkiye’de sosyal devlet, cinsiyet eşitliği politikaları ve kadın istihdamı. *Çalışma ve Toplum*, 2(21), 41-54.
- Demir, N. (2018). Kadınların İş Gücüne Dâhil Olamama Nedenleri, TC Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. <https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/kadinlarin-is-gucune-d%C3%A2hil-olamama-nedenleri/9614> (Erişim Tarihi: 20.07.2019)
- Deniz, M. H., & Hobikoğlu, E. H. (2011, October). Cinsiyete göre gelişme endeksi çerçevesinde kadın istihdamının ekonomik değerlendirmesi: Türkiye örneği. In *International Conference on Eurasian Economies* (pp. 11-13).
- Dijkstra, A. G., & Hanmer, L. C. (2000). Measuring socio-economic gender inequality: Toward an alternative to the UNDP gender-related development index. *Feminist economics*, 6(2), 41-75.
- Gündüz-Hoşgör, A., & Smits, J. (2008, March). Variation in labor market participation of married women in Turkey. In *Women's Studies International Forum* (Vol. 31, No. 2, pp. 104-117). Pergamon.
- IMF. (2013). E. T. 01/07/2019, https://www.imf.org/external/datamapper/GII_TC@GD/gbtier_1/gbtier_2/gb_othersource?year=2013
- Jayachandran, S. (2015). The roots of gender inequality in developing countries. *economics*, 7(1), 63-88.
- Kalkınma Bakanlığı, (2017). 11.Kalkınma Planı Kalkınmada Kadının Rolü ÖİK Taslak Raporu.
- Kaya, N. Ç. (2013). Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği ve eğitim. http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/KEP-I/files/img/toplum_cinsiyet_ve_egitim.pdf (Erişim Tarihi: 16.07.2019)
- Koray, M. (2011). Avrupa Birliği ve Türkiye’de “Cinsiyet” Eşitliği Politikaları: Sol-Feminist Bir Eleştiri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 29, 13-53.
- KSGM. (2007). Türkiye’de kadının durumu raporu
- Kumaş, H., & Çağlar, A. (2010). Türkiye’de kadın eksik istihdamını belirleyen faktörler: TÜİK 2009 hanehalkı işgücü anketi ham verileri ile cinsiyete dayalı bir karşılaştırma. *Çalışma ve Toplum*, 29(2), 248-289.
- Lockwood, R. (2004). “Domestic and International Perspectives”, *Research Quarterly*, January.
- Lordoğlu, K. & Özkaplan, N, 2005. *Çalışma İktisadı*, İstanbul: Der Yayınları.
- Maher, K. H. (2004). *Globalized Social Reproduction. People Out of Place*, Routledge, New York and London, 131-51.
- Padavic, I., & Reskin, B. F. (2002). *Women and men at work*. Pine Forge Press.
- Ridgeway, C. L. (2011). *Framed by gender: How gender inequality persists in the modern world*. Oxford University Press.
- Savran, G. (2006). AB’nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları. *Birikim*, (204), 40-54.
- Sönmez, Pelin, “Küreselleşme, Avrupa Birliği Ve İstihdam: Çalışma İlişkilerinde Yaşanan Dönüşüm”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, C.: 5 No: 3, Bahar, 2006.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2014). Türkiye’de Kadın İşgücü Profili İstatistiklerinin Analizi. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/dagitimda-olan-yayinlar/turkiye-de-kadin-iscucu-profilini-ve-istatistiklerinin-analizi-nihai-rapor.pdf> (Erişim Tarihi: 16.07.2019)
- TCTSB. (2019). E. T. 01/07/2019, <https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/kadinlarin-is-gucune-d%C3%A2hil-olamama-nedenleri/9614>
- TNSA. (2003). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları*

TNSA. (2008). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları

Toksöz, G. (2007). “İşgücü Piyasasının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Analizi ve Bölgeler Arası Dengesizlikler”. Çalışma ve Toplum. 4, 57-79.

UNDP, Gender Inequality Index (GII). <http://hdr.undp.org/en/composite/GII> (Erişim Tarihi: 21.07.2019)

UNDP, Gender Inequality Index (GII). <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii> (Erişim Tarihi: 21.07.2019)

UNDP. (2019). E.T.01/07/2019, <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>

Van Staveren, I. (2013). To measure is to know? A comparative analysis of gender indices. Review of Social Economy, 71(3), 339-372.

Wakefield, S. (2014). “The G20 and Gender Equality,” <https://www.oxfam.org/en/research/g20-and-gender-equality> (Erişim Tarihi: 22.07.2019)

Weyer, B. (2006). “Do Multi-Source Feedback Instruments Support the Existence of Glass Ceiling for Women Leaders”, Women in Management Review, 21(6), p.441-457.

World Bank (2019). E. T. 01/07/2019, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>